

2007-05-31

Dnr 73-2006:3393

Delredovisning av uppdrag att föreslå mål att uppnå och nationella prov i årskurs tre

I denna rapport redovisas den första delen av uppdrag U2006/8951/S. Uppdraget innebär att föreslå innehåll i mål att uppnå i svenska och matematik för årskurs tre. Vidare skall Skolverket överväga om svenska som andraspråk skall omfattas av uppdraget i sin helhet och i så fall även föreslå innehåll i mål att uppnå i svenska som andraspråk för årskurs tre.

Ur uppdraget

För att stödja elevernas utveckling mot målen och sätta en lägsta garanterad nivå för lärarnas kontinuerliga utvärdering och uppföljning vill regeringen införa regelbundna obligatoriska kontrollstationer./.../ I årskurs 3 bör fokus ligga på läsförståelse, skrivkunnighet och matematik /.../ Det är viktigt att mål att uppnå i svenska och matematik i årskurs 3 blir så tydligt och distinkt utformade att de bidrar till en likvärdig bedömning. Vidare skall det utifrån målen vara möjligt att utforma nationella prov för att utvärdera hur den enskilda eleven har uppnått målen. /.../ Skolverkets förslag avseende mål att uppnå i svenska, matematik och eventuellt svenska som andraspråk måste vara anpassade på ett sådant sätt att de även, med en begränsad anpassning, skall kunna kvarstå i en eventuellt förändrad målstruktur.

Bakgrund

Regeringen vill stödja varje elevs kunskapsutveckling i riktning mot de nationella utbildningsmålen genom ett förstärkt krav på uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling. Skolan och ytterst huvudmannen är ansvarig för att eleverna ges möjlighet att nå de grundläggande utbildningsmålen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna.

Utifrån detta bör verksamhetens analyser av elevers kunskaper och åtgärder i relation till elevers måluppfyllelse i första hand relateras till vilka förutsättningar eleven givits genom undervisningens utformning och verksamhetens organisation och i andra hand till eleven.

Att komplettera ett system

Att i efterhand göra förändringar eller kompletteringar i ett system är komplicerat. Man har alltid att utgå från det befintliga systemets grundtankar och struktur samtidigt som de önskade förändringarna eller kompletteringarna bär med sig ett antal betydelsebärande krav eller funktioner som skall införlivas i systemet. I detta uppdrag handlar det om att införa mål att uppnå för årskurs tre i ett system som redan har mål att uppnå för årskurs fem och detta utan att göra några konsekvensförändringar i det befintliga systemet. En svårighet som uppstår i och med detta är att mål att uppnå för årskurs fem har en språklig utformning som är betingad av att de idag utgör den första målnivån i systemet. Det får som följd att vissa språkliga uttryck som i nuvarande kursplaner visserligen är helt relevanta för målen i årskurs fem skulle passa bättre för målen i årskurs tre. Ett exempel är kursplanen för ämnet matematik där det nivåbeskrivande adjektivet *grundläggande* används i ett flertal mål för årskurs fem. Ett annat exempel är kursplanen för ämnet svenska där verbformen *kunna läsa* används i ett mål för årskurs fem. Skolverket har hanterat detta bland annat genom att beskriva olika aspekter av kunnande som ligger bakom dessa begrepp för att på så sätt ge en nyanserad bild av vilka samlade kunskaper som avses. Att helt undvika begrepp och beskrivningar som används i målen för årskurs fem har dock inte varit möjligt.

Utgångspunkter och konsekvenser

Regeringen har gjort bedömningen att mål att uppnå i ämnena svenska och matematik för årskurs tre bör införas så snart som möjligt. Skolverket har därför bedömt det som strategiskt att i huvudsak utgå från nuvarande målstruktur trots uppdragets krav på att målen även skall kunna fungera i en förändrad målstruktur. Det innebär att de mål som här föreslås har samma funktion och form som nuvarande mål att uppnå. Detta utifrån en bedömning om att regeringens avsikt med införande av målen och de nationella proven bättre tillgodoses om målen för årskurs tre har samma form och funktion som övriga mål att uppnå. Ytterligare en orsak till att utgå från nuvarande system är det strukturförslag som utredningen om grundskolans mål och uppföljningssystem redovisat i betänkandet Tydliga mål och kunskapskrav i grundskolan (SOU 2007:28). Utredningen föreslår inga mål för årskurs tre utan endast ”huvudsakligt innehåll” och ”grund för bedömning”.

Uppdragets krav på att mål att uppnå för årskurs tre med begränsade anpassningar skall kunna fungera i en förändrad målstruktur går trots detta att tillmötesgå genom att de föreslagna målen för årskurs tre i en framtida revidering kan brytas isär och delas upp under de olika rubrikerna *Mål för undervisningen*, *Huvudsakligt innehåll* och *Grund för bedömning*.

Mot bakgrund härav har Skolverket bedömt att utgångspunkten inte endast kan vara mål att uppnå för årskurs fem och nio. Utgångspunkterna har istället varit kursplanen i sin helhet och då i synnerhet mål att sträva mot samt bedömningens inriktning. Skolverket har också vägt in erfarenheter från olika typer av nationella och internationella utvärderingar. Som grund för vad som bedöms vara önskvärda och rimliga kunskaper i årskurs tre har även landets samtliga universitet och högskolor med relevant ämnesdidaktisk kompetens beretts möjlighet att lämna synpunkter och fortlöpande delta i arbetsprocessen.

Sammantaget har bedömningen av vilka kunskapskrav målen för årskurs tre bör och skall ange fått som följd att vissa av målen för årskurs tre avseende kunskapsnivå kan upplevas ligga mycket nära målen för årskurs fem. Under arbetets gång har Skolverket erfarit att en rad konsekvensförändringar skulle behöva göras, framför allt i målen för årskurs fem. Då detta inte ligger inom uppdraget och regeringen så tydligt aviserat att en revidering av grundskolans samtliga kursplaner är nära förestående bedömer Skolverket de negativa konsekvenserna av förhållandet mellan målen i år tre och fem som visserligen olyckliga men i sammanhanget försumbara.

Tydliga och distinkta mål

Uppdraget beskriver att målen för årskurs tre skall vara tydligt och distinkt utformade i syfte att bidra till en likvärdig bedömning. Skolverket har i sitt arbete huvudsakligen hanterat detta krav språkligt men också genom att målen för årskurs tre, relativt målen för årskurs fem och nio, är mer utförligt beskrivna. Utifrån kursplanernas nuvarande uppbyggnad och i relation till läroplanens kunskapsperspektiv där kunskapsuppdraget ges i mål att sträva mot i form av olika förmågor måste mål att uppnå spegla en lägsta nivå av kunnande i relation till dessa förmågor. Skolverket bedömer dock att målen är utvärderingsbara eftersom förslagen innebär att målen har en större tydlighet och mer explicit beskriver vilket kunnande eleverna skall utveckla jämfört med övriga mål att uppnå.

Förordningsändringar

Förslaget att införa mål att uppnå för årskurs tre medför att bestämmelser i skolformsförordningarna behöver ses över. Skolverket föreslår att bestämmelserna i 2 kap. 6 § och 5 kap. 4 § grundskoleförordningen (1994:1194) kompletteras med mål för det tredje skolåret avseende ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik. Skolverket föreslår följande lydelse.

2 kap. 6 § grundskoleförordningen

För varje ämne finns en kursplan.

I kursplanen anges

- de mål som undervisningen skall sträva mot, och
- de mål som eleverna skall ha uppnått efter det femte och det nionde skolåret.

I kursplanerna för ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik skall även anges de mål som eleverna skall ha uppnått efter det tredje skolåret.

Kursplanerna fastställs av regeringen.

5 kap. 4 § grundskoleförordningen

En elev skall ges stödundervisning, om det kan befaras att eleven inte kommer att nå de mål som minst skall ha uppnåtts vid slutet av tredje, femte och nionde skolåret eller om eleven av andra skäl behöver särskilt stöd.

I skollagen, grundskoleförordningen och i grundskolans kursplaner används såväl begreppet årskurs som begreppet skolår. I skollagen används begreppet årskurs medan båda begreppen förekommer i grundskoleförordningen. I kursplanerna används begreppet skolår.¹ I förslaget anpassar sig Skolverket till rådande struktur och använder begreppet skolår men ser det som önskvärt att ett och samma begrepp används i alla författningstexter. Skollagskommittén föreslog att uttrycket årskurs skulle användas i skolförfattningarna, vilket Skolverket tillstyrkt. (Jfr SOU 2002:121 – Skollag för kvalitet och likvärdighet). Utredningen om mål och uppföljning i grundskolan föreslår att uttrycket årskurs införs som enhetligt begrepp (SOU 2007:28 s. 358).

Konsekvenser för andra skolformer

Enligt 3 kap. 2 § specialskoleförordningen skall grundskolans kursplaner också tillämpas i specialskolan med den skillnaden att mål som skall ha uppnåtts i slutet av det femte och nionde skolåret istället skall uppnås i slutet av specialskolans sjätte respektive tionde skolår. Vid införande av mål att uppnå för årskurs tre i grundskolans kursplaner behöver bestämmelsen ses över. Specialskolemyndigheten har i yttrande framfört att grundskolans mål för det tredje skolåret bör gälla för specialskolans fjärde skolår.

¹ Endast i kursplanen för ämnet svenska som andraspråk förekommer begreppet årskurs vid ett tillfälle.

Svenska som andraspråk

I uppdraget ingår att Skolverket skall bedöma om ämnet svenska som andraspråk bör omfattas av uppdraget i sin helhet. Skolverket har lagt ut ett uppdrag till Språkforskningsinstitutet – Nätverket samspråk att ta fram ett forskningsbaserat men praktiktäna underlag. Nätverket föreslår i underlaget i huvudsak att ämnet svenska som andraspråk skall omfattas av uppdraget. Skolverket gör bland annat utifrån detta bedömningen att ämnet svenska som andraspråk bör omfattas av uppdraget i sin helhet. Skolverket föreslår således mål att uppnå för årskurs tre i ämnet svenska som andraspråk.

Utgångspunkterna för målen i ämnet svenska som andraspråk är att de skall ha samma ambition avseende kunskapsnivå som målen i ämnet svenska. Vägen mot målen samt bedömningen av språkkunskaperna hos elever med svenska som modersmål respektive svenska som andraspråk ser dock olika ut. Skolverket bedömer att i de fall samma kunskaper avses i ämnena svenska och svenska som andraspråk skall målen vara desamma. Detta resulterar i att målen i ämnena svenska och svenska som andraspråk i förslaget är identiska. De skall dock genom sin inplacering i respektive kursplan tolkas i relation till ämnena svenska respektive svenska som andraspråk.

I anslutning till mål att uppnå för årskurs fem i kursplanen för svenska som andraspråk finns lydelsen ”...*efter en första del i undervisningen*”. Skolverket gör bedömningen att elever som relativt nyligen anlänt till Sverige har svårigheter att nå kunskapskraven i mål att uppnå för ämnet svenska som andraspråk oavsett ålder. Skolan och ytterst huvudmannen har ett särskilt ansvar för att erbjuda dessa elever möjligheter att så småningom klara av kunskapskraven i mål att uppnå. Skolverket bedömer att den nuvarande formuleringen, ”*efter en första del av undervisningen*”, tenderar att undergräva den rätt till särskilt stöd som många elever är i behov av och föreslår därför att formuleringen tas bort. Om det kan befaras att eleven inte kommer att nå de grundläggande målen för utbildningen skall detta hanteras inom ramen för grundskoleförordningens reglering om särskilda stödinsatser i kapitel 5. Det gäller exempelvis studiehandledning på modersmålet samt rektors utredningsansvar och krav på åtgärdsprogram.

Att lära ett andraspråk och att lära på ett andraspråk är olika saker. För att elever med svenska som andraspråk skall ges möjligheter till framgångsrika studier är det av avgörande betydelse att alla i verksamheten har kunskaper om andraspråksinlärning och lärande på ett andraspråk samt hur detta kan hanteras i relation till skolans samtliga ämnen. Mot denna bakgrund ser Skolverket det som önskvärt att läroplanen kompletteras med ett avsnitt om det flerspråkliga klassrummet och vilka krav det ställer på verksamhetens alla nivåer.

Arbetsprocessen

Som tidigare nämnts har landets alla högskolor och universitet men också ett stort antal organisationer erbjudits att inkomma med synpunkter och underlag till arbetet

med målen i årskurs tre. Erbjudandet har också inneburit en möjlighet att delta i en referensgrupp som löpande fått ta del av de förslag som Skolverkets projektgrupp presenterat under arbetsprocessen. Till denna projektgrupp har också kopplats ämneskunniga och yrkesverksamma lärare i svenska, svenska som andraspråk och matematik samt ett antal speciallärare och specialpedagoger. Dessutom har en forskare med specialpedagogisk kompetens och en forskare med läroplansteoretisk kompetens knutits till projektgruppen.

Alla grundskolor har informerats om uppdraget genom ett brevutskick där de erbjudits möjlighet att ta del av och ge synpunkter på projektgruppens förslag genom Skolverkets webbplats.

Sveriges kommuner och landsting, Skolledarförbundet, Friskolornas riksförbund, Lärarförbundet, Lärarnas riksförbund, Sameskolstyrelsen, Specialpedagogiska institutet och Specialskolemyndigheten har informerats och erbjudits möjligheter att ta del av och lämna synpunkter på projektgruppens förslag. Skolverket har också inbjudit till samrådsmöten med ovan nämnda organisationer.

Slutligen har två större seminarier anordnats tillsammans med Nationellt centrum för matematikutbildning och Nationellt centrum för språk-, läs- och skrivutveckling. På seminarierna har målförslagen diskuterats tillsammans med huvudsakligen grundskollärare.

De synpunkter som lämnats vid alla dessa tillfällen har behandlats av Skolverkets projektgrupp och har beaktats vid målens slutliga utformning.

Skolverket har under arbetsprocessen löpande haft kontakt med Utredningen om mål och uppföljning i grundskolan, dir 2006:199, se SOU 2007:28 – Tydliga mål och kunskapskrav i grundskolan, förslag till nytt mål- och uppföljningssystem.

Utöver detta har institutionsledningarna till landets alla lärarhögskolor inbjudits till ett seminarium kring vilka krav nationella utbildningsmål i årskurs tre ställer på lärares kompetens.

Genom hela arbetsprocessen har två personer från Myndigheten för skolutveckling ingått i Skolverkets projektgrupp.

Skolverkets förslag till mål att uppnå för det tredje skolåret

I grundskolans kursplan för ämnet matematik har mål att sträva mot två olika inriktningar och skiljer sig därmed strukturellt från övriga kursplaner. Enkelt uttryckt beskriver de sju första målen olika matematiska förmågor och de sju avslutande målen olika matematiska innehållsliga områden. Detta resulterar i att mål att uppnå i ämnet matematik har en avvikande konstruktion jämfört med alla andra ämnen.

Den text som står direkt under *Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte respektive nionde skolåret* relaterar till matematiska förmågor och utgör dessutom en nivåbeskrivning. De målsatser som följer efter rubriken *Inom denna ram skall eleven* relaterar till olika innehållsliga områden och skall ses i relation till den föregående

texten om matematiska förmågor. Mål att uppnå för årskurs tre är konstruerade utifrån samma struktur. Utifrån uppdragets krav på att målen för årskurs tre skall kunna fungera och innehållsligt föras över till en ny målstruktur gör Skolverket bedömningen att dessa mål bättre bör spegla alla matematiska förmågor som beskrivs i mål att sträva mot varför den inledande texten är något mer omfattande än för målen i årskurs fem och nio. Skolverket anpassar således sina förslag till rådande struktur men vill betona vikten av att kursplaner i sin helhet bör ha en enhetlig struktur.

Skolverket gör avslutningsvis bedömningen att kursplaner bör kompletteras med kommentarmaterial. Skolverket avser därför att arbeta fram kommentarer till de föreslagna målen för årskurs tre. Något som utifrån tidigare beskrivningar av skillnaderna mellan ämnena svenska och svenska som andraspråk bedöms extra betydelsefullt för ämnet svenska som andraspråk.

Skolverkets förslag till mål att uppnå för det tredje skolåret presenteras tillsammans med respektive kursplan och betygskriterier i bilaga 1-3

Matematik

Ämneskod: xxxx

Ämnets syfte och roll i utbildningen

Grundskolan har till uppgift att hos eleven utveckla sådana kunskaper i matematik som behövs för att fatta välgrundade beslut i vardagslivets många valsituationer, för att kunna tolka och använda det ökande flödet av information och för att kunna följa och delta i beslutsprocesser i samhället. Utbildningen skall ge en god grund för studier i andra ämnen, fortsatt utbildning och ett livslångt lärande.

Matematiken är en viktig del av vår kultur och utbildningen skall ge eleven insikt i ämnets historiska utveckling, betydelse och roll i vårt samhälle. Utbildningen syftar till att utveckla elevens intresse för matematik och möjligheter att kommunicera med matematikens språk och uttrycksformer. Den skall också ge eleven möjlighet att upptäcka estetiska värden i matematiska mönster, former och samband samt att uppleva den tillfredsställelse och glädje som ligger i att kunna förstå och lösa problem.

Utbildningen i matematik skall ge eleven möjlighet att utöva och kommunicera matematik i meningsfulla och relevanta situationer i ett aktivt och öppet sökande efter förståelse, nya insikter och lösningar på olika problem.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i matematik sträva efter att eleven

- utvecklar intresse för matematik samt tilltro till det egna tänkandet och den egna förmågan att lära sig matematik och att använda matematik i olika situationer,
- inser att matematiken har spelat och spelar en viktig roll i olika kulturer och verksamheter och får kännedom om historiska sammanhang där viktiga begrepp och metoder inom matematiken utvecklats och använts,
- inser värdet av och använder matematikens uttrycksformer,
- utvecklar sin förmåga att förstå, föra och använda logiska resonemang, dra slutsatser och generalisera samt muntligt och skriftligt förklara och argumentera för sitt tänkande,
- utvecklar sin förmåga att formulera, gestalta och lösa problem med hjälp av matematik, samt tolka, jämföra och värdera lösningarna i förhållande till den ursprungliga problemsituationen,

- utvecklar sin förmåga att använda enkla matematiska modeller samt kritiskt granska modellernas förutsättningar, begränsningar och användning,
- utvecklar sin förmåga att utnyttja miniräknarens och datorns möjligheter.

Strävan skall också vara att eleven utvecklar sin tal- och rumsuppfattning samt sin förmåga att förstå och använda

- grundläggande talbegrepp och räkning med reella tal, närmevärden, proportionalitet och procent,
- olika metoder, måttssystem och mätinstrument för att jämföra, uppskatta och bestämma storleken av viktiga storheter,
- grundläggande geometriska begrepp, egenskaper, relationer och satser,
- grundläggande statistiska begrepp och metoder för att samla in och hantera data och för att beskriva och jämföra viktiga egenskaper hos statistisk information,
- grundläggande algebraiska begrepp, uttryck, formler, ekvationer och olikheter,
- egenskaper hos några olika funktioner och motsvarande grafer,
- sannolikhetstänkande i konkreta slumpsituationer.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Matematik är en levande mänsklig konstruktion som omfattar skapande, utforskande verksamhet och intuition. Matematik är också en av våra allra äldsta vetenskaper och har i stor utsträckning inspirerats av naturvetenskaperna. Matematikämnet utgår från begreppen tal och rum och studerar begrepp med väldefinierade egenskaper. All matematik innehåller någon form av abstraktion. Likheter mellan olika företeelser observeras och dessa beskrivs med matematiska objekt. Redan ett naturligt tal är en sådan abstraktion.

Tillämpningar av matematik i vardagsliv, samhällsliv och vetenskaplig verksamhet ger formuleringar av problem i matematiska modeller. Dessa studeras med matematiska metoder. Resultatens värde beror på hur väl modellen beskriver problemet. Kraftfulla datorer har gjort det möjligt att tillämpa allt mer precisa modeller och metoder inom områden där de tidigare inte varit praktiskt användbara. Detta har också lett till utveckling av nya kunskapsområden i matematik som i sin tur lett till nya tillämpningar.

Problemlösning har alltid haft en central plats i matematikämnet. Många problem kan lösas i direkt anslutning till konkreta situationer utan att man behöver använda matematikens uttrycksformer. Andra problem behöver lyftas ut från sitt sammanhang, ges en matematisk tolkning och lösas med hjälp av matematiska begrepp och metoder. Resultaten skall sedan tolkas och värderas i förhållande till det ursprungliga sammanhanget. Problem kan också vara relaterade till matematik som saknar direkt samband med den konkreta verkligheten. För att framgångsrikt kunna utöva matematik krävs en balans mellan kreativa, problemlösande aktiviteter och kunska-

per om matematikens begrepp, metoder och uttrycksformer. Detta gäller alla elever, såväl de som är i behov av särskilt stöd som elever i behov av särskilda utmaningar.

Matematik har nära samband med andra skolämnen. Eleverna hämtar erfarenheter från omvärlden och får därmed underlag för att vidga sitt matematiska kunnande.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det tredje skolåret

Eleven skall ha förvärvat grundläggande kunskaper i matematik som möjliggör att konkreta och elevnära företeelser kan beskrivas, hanteras och förklaras med olika uttrycksformer inklusive grundläggande matematiska symboler och begrepp. Eleven skall också ha utvecklat en förmåga att samtala om konkreta problem och lösa dem med hjälp av grundläggande matematiska modeller, såväl muntligt och skriftligt som med tekniska hjälpmedel samt kunna reflektera kring tillvägagångssätt och resultat.

Inom denna ram skall eleven:

- kunna undersöka och dela upp naturliga tal samt beskriva deras egenskaper och relationer. Eleven skall också kunna dela upp helheter i olika antal delar samt kunna beskriva, jämföra och namnge delarna,
- ha grundläggande förståelse av de fyra räknesätten och kunna relatera dem till varandra samt kunna hantera matematiska likheter,
- kunna utföra beräkningar med hjälp av addition och subtraktion med huvudräkning, skriftliga räknemetoder och tekniska hjälpmedel samt kunna hantera enkla multiplikationer och divisioner,
- kunna beskriva, jämföra och namnge grundläggande två- och tredimensionella geometriska objekt. Eleven skall också utifrån olika perspektiv känna igen och kunna beskriva objekt och föremål och deras placering i rummet samt kunna tolka och göra enkla avbildningar utifrån konkreta förebilder,
- kunna göra enkla jämförelser, uppskattningar och mätningar av längder, ti-der, massor och volymer samt kunna hantera ett urval standardenheter,
- kunna beskriva och använda samband mellan observationer och enkla tabeller och diagram.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret

Eleven skall ha förvärvat sådana grundläggande kunskaper i matematik som behövs för att kunna beskriva och hantera situationer och lösa konkreta problem i elevens närmiljö.

Inom denna ram skall eleven

- ha en grundläggande taluppfattning som omfattar naturliga tal och enkla tal i bråk- och decimalform,

- förstå och kunna använda addition, subtraktion, multiplikation och division samt kunna upptäcka talmönster och bestämma obekanta tal i enkla formler,
- kunna räkna med naturliga tal - i huvudet, med hjälp av skriftliga räknemetoder och med miniräknare,
- ha en grundläggande rumsuppfattning och kunna känna igen och beskriva några viktiga egenskaper hos geometriska figurer och mönster,
- kunna jämföra, uppskatta och mäta längder, areor, volymer, vinklar, massor och tider samt kunna använda ritningar och kartor,
- kunna avläsa och tolka data givna i tabeller och diagram samt kunna använda elementära lägesmått.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det nionde skolåret

Eleven skall ha förvärvat sådana kunskaper i matematik som behövs för att kunna beskriva och hantera situationer samt lösa problem som vanligen förekommer i hem och samhälle och som behövs som grund för fortsatt utbildning.

Inom denna ram skall eleven

- ha utvecklat sin taluppfattning till att omfatta hela tal och rationella tal i bråk- och decimalform,
- ha goda färdigheter i och kunna använda överslagsräkning och räkning med naturliga tal och tal i decimalform samt procent och proportionalitet i huvudet, med hjälp av skriftliga räknemetoder och med tekniska hjälpmedel,
- kunna använda metoder, måttssystem och mätinstrument för att jämföra, uppskatta och bestämma längder, areor, volymer, vinklar, massor, tidpunkter och tidsskillnader,
- kunna avbilda och beskriva viktiga egenskaper hos vanliga geometriska objekt samt kunna tolka och använda ritningar och kartor,
- kunna tolka, sammanställa, analysera och värdera data i tabeller och diagram,
- kunna använda begreppet sannolikhet i enkla slumpsituationer,
- kunna tolka och använda enkla formler, lösa enkla ekvationer, samt kunna tolka och använda grafer till funktioner som beskriver verkliga förhållanden och händelser.

Bedömning

Bedömningens inriktning

Bedömningen av elevens kunskaper i ämnet matematik gäller följande kvaliteter:

Förmågan att använda, utveckla och uttrycka kunskaper i matematik

Bedömningen avser elevens förmåga att använda och utveckla sitt matematiska kunskaper för att tolka och hantera olika slag av uppgifter och situationer som förekommer i skola och samhälle, till exempel förmågan att upptäcka mönster och samband, föreslå lösningar, göra överslag, reflektera över och tolka sina resultat

samt bedöma deras rimlighet. Själständighet och kreativitet är viktiga bedömningsgrunder liksom klarhet, noggrannhet och färdighet.

En viktig aspekt av kunnandet är elevens förmåga att uttrycka sina tankar muntligt och skriftligt med hjälp av det matematiska symbolspråket och med stöd av konkret material och bilder.

Förmågan att följa, förstå och pröva matematiska resonemang

Bedömningen avser elevens förmåga att ta del av och använda information i såväl muntlig som skriftlig form, till exempel förmågan att lyssna till, följa och pröva andras förklaringar och argument. Vidare uppmärksammas elevens förmåga att självständigt och kritiskt ta ställning till matematiskt grundade beskrivningar och lösningar på problem som förekommer i olika sammanhang i skola och samhälle.

Förmågan att reflektera över matematikens betydelse för kultur- och samhällsliv

Bedömningen avser elevens insikter i och känsla för matematikens värde och begränsningar som verktyg och hjälpmedel i andra skolämnen, i vardagsliv och samhällsliv och vid kommunikation mellan människor. Den avser också elevens kunskaper om matematikens betydelse i ett historiskt perspektiv.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven använder matematiska begrepp och metoder för att formulera och lösa problem.

Eleven följer och förstår matematiska resonemang.

Eleven gör matematiska tolkningar av vardagliga händelser eller situationer samt genomför och redovisar med logiska resonemang sitt arbete såväl muntligt som skriftligt.

Eleven använder ord, bilder och matematiska konventioner på ett sådant sätt att det är möjligt att följa, förstå och pröva de tankar som kommer till uttryck.

Eleven visar säkerhet i sitt problemlösningsarbete och använder olika metoder och tillvägagångssätt.

Eleven kan skilja gissningar och antaganden från det vi vet eller har möjlighet att kontrollera.

Eleven ger exempel på hur matematiken utvecklats och använts genom historien och vilken betydelse den har i vår tid inom några olika områden.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven formulerar och löser olika typer av problem samt jämför och värderar olika metoders för- och nackdelar.

Eleven visar säkerhet i sina beräkningar och sitt problemlösningsarbete samt väljer och anpassar räknemetoder och hjälpmedel till den aktuella problemsituationen.

Eleven utvecklar problemställningar och använder generella strategier vid uppgifternas planering och genomförande samt analyserar och redovisar strukturerat med korrekt matematiskt språk.

Eleven tar del av andras argument och framför utifrån dessa egna matematiskt grundade idéer.

Eleven reflekterar över matematikens betydelse för kultur- och samhällsliv.

Svenska

Ämneskod: xxxx

Ämnets syfte och roll i utbildningen

Utbildningen i ämnet svenska syftar till att ge eleverna möjligheter att använda och utveckla sin förmåga att tala, lyssna, se, läsa och skriva samt att uppleva och lära av skönlitteratur, film och teater. Språkförmågan har stor betydelse för allt arbete i skolan och för elevernas fortsatta liv och verksamhet. Det är därför ett av skolans viktigaste uppdrag att skapa goda möjligheter för elevernas språkutveckling. Ämnet skall ge läs-, film- och teaterupplevelser och tillfällen att utbyta erfarenheter kring dessa.

Språket och litteraturen har stor betydelse för den personliga identiteten. Svenskämnet har som syfte att främja elevernas förmåga att tala och skriva väl samt att med förståelse respektera andras sätt att uttrycka sig i tal och skrift.

Språket har en nyckelställning i skolarbetet. Genom språket sker kommunikation och samarbete med andra. Kunskap bildas genom språket och genom språket görs den synlig och hanterbar. Svenskämnet syftar till att tillsammans med andra ämnen i skolan utveckla elevernas kommunikationsförmåga, tänkande och kreativitet.

Det skrivna ordets betydelse är stor och samhället ställer krav på förmåga att kunna hantera, tillgodogöra sig och värdera texter. Utvecklingen av informations- och kommunikationstekniken skapar möjligheter för utveckling av och samtidigt förväntningar på språkförmåga hos alla.

Kultur och språk är oupplösligt förenade med varandra. I språket finns ett lands historia och kulturella identitet. Språket speglar också den mångfald av kulturer som berikar och formar samhället. Skönlitteratur, film och teater bär en del av kulturarvet och förmedlar kunskaper och värderingar. Skolans uppgift är att med utgångspunkt i elevernas egna kulturella skapande och med anknytning till deras läs-, film- och teatererfarenheter låta olika upplevelser, åsikter och värderingar mötas. Svenskämnet syftar till att stärka elevernas identitet och förståelse för människor med olika kulturell bakgrund.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i svenska sträva efter att eleven

- utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att läsa litteratur samt gärna läser på egen hand och av eget intresse,

- utvecklar sin fantasi och lust att skapa med hjälp av språket, både individuellt och i samarbete med andra,
- utvecklar en språklig säkerhet i tal och skrift och kan, vill och vågar uttrycka sig i många olika sammanhang samt genom skrivandet och talet erövrar medel för tänkande, lärande, kontakt och påverkan,
- utvecklar sin förmåga att bearbeta sina texter utifrån egen värdering och andras råd,
- utvecklar sin förmåga att i dialog med andra uttrycka tankar och känslor som texter med olika syften väcker samt stimuleras till att reflektera och värdera,
- utvecklar sin förmåga att läsa, förstå, tolka och uppleva texter av olika slag och att anpassa läsningen och arbetet med texten till dess syfte och karaktär,
- får möjlighet att förstå kulturell mångfald genom att möta skönlitteratur och författarskap från olika tider och i skilda former från Sverige, Norden och andra delar av världen,
- tillägnar sig kunskaper om det svenska språket, dess ständigt pågående utveckling, dess uppbyggnad, ursprung och historia samt utvecklar förståelse för varför människor skriver och talar olika,
- genom eget skrivande fördjupar sin insikt i grundläggande mönster och grammatiska strukturer i språket samt utvecklar sin förmåga att tillämpa skriftspråkets normer i olika sammanhang,
- får erfarenheter av språken i de nordiska grannländerna samt en orientering om det samiska språket och övriga minoritetsspråk i Sverige,
- utvecklar sin förmåga att skriva läsligt för hand och att använda datorn som hjälpmedel,
- utvecklar förmåga att utnyttja olika möjligheter för att hämta information, tillägnar sig kunskap om mediers språk och funktion samt utvecklar sin förmåga att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap,
- stimuleras till eget skapande och till eget sökande efter meningsfull läsning samt till att ta aktiv del i kulturutbudet,
- förvärvar insikt i hur lärande går till och reflekterar över sin egen utveckling och lär sig att både på egen hand och tillsammans med andra använda erfarenheter, tänkande och språkliga färdigheter för att bilda och befästa kunskaper.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

I ämnet svenska behandlas språk och litteratur som en helhet. Därför kan inte ämnet svenska delas upp i moment som bygger på varandra i en given turordning. Det går inte att hitta en jämnt växande utveckling genom skolåren som innebär att små barn berättar och beskriver, medan äldre elever kan se sammanhang, utreda och argumentera. Redan det lilla barnet argumenterar och diskuterar, och tonåringen har inte upphört att berätta och fantisera, men de gör det på olika sätt. Redan det

lilla barnet kan delta i samtal om litterära erfarenheter och om litteraturens specifika drag.

Språkutveckling innebär att elevernas begreppsvärld vidgas. Alla lärare har ett gemensamt ansvar och måste vara medvetna om språkets betydelse för lärande. Men inom svenskämnet ryms huvudansvaret för elevernas språkliga utveckling, vilket innebär ökad säkerhet att använda språket uttrycksfullt och tydligt i både tal och skrift och ökad förmåga att förstå, uppleva och tillgodogöra sig litteratur. Det ingår i ämnet att beakta genusperspektivet, så att förutsättningarna för utvecklingen av språket i såväl tal som skrift blir gynnsamma för båda könen.

Arbetet med språket och litteraturen skapar möjligheter att tillgodose elevernas behov att uttrycka vad de känner och tänker. Det ger gemensamma upplevelser att reflektera över och tala om. Det ger kunskaper om det svenska språket, om olika kulturarv och om vår omvärld. Att tillägna sig och bearbeta texter behöver inte alltid innebära läsning utan kan ske även genom avlyssning, drama, rollspel, film, video och bildstudium. Ämnet utvecklar elevens förmåga att förstå, uppleva och tolka texter. Ett vidgat textbegrepp innefattar förutom skrivna och talade texter även bilder.

Språket och litteraturen är således ämnets centrala innehåll och en källa till kunskap om världen runt omkring oss.

Språket

Språket, i såväl tal som skrift, är av grundläggande betydelse för lärandet. Med hjälp av språket är det möjligt att erövra nya begrepp och lära sig se sammanhang, tänka logiskt, granska kritiskt och värdera. Elevernas förmåga att reflektera och att förstå omvärlden växer.

Språket utvecklas i ett socialt samspel med andra. Redan som fyraåring har barnet stor praktisk erfarenhet av hela det komplicerade system som språk utgör. Barn kan exempelvis tidigt förstå att orden har olika stilvalör och passar olika bra i olika sammanhang. De förstår så komplicerade sammanhang som hur nutid, förfluten tid och framtid uttrycks i språket. För att gå vidare i sin språkutveckling måste eleverna utifrån sina erfarenheter få möjligheter att upptäcka de kunskaper de själva har om språket och med lärarens hjälp och i samarbete med varandra lära sig om språkets uppbyggnad och system. Utifrån sina olika erfarenheter kan de också gemensamt bygga upp kunskap om hur språket fungerar i samspel mellan människor och därigenom få perspektiv på sin egen språkförmåga.

När eleverna använder sitt språk, talar, lyssnar, läser, skriver och tänker i meningsfulla sammanhang, kan de utveckla goda språkfärdigheter. Genom att använda språket lär sig eleverna att behärska situationer som ställer olika språkliga krav på inlevelse, utförlighet eller formell korrekthet.

Kunskaper om språkets struktur och uppbyggnad och om hur det historiskt har utvecklats fördjupar förståelsen. Språkkunskaper byggs upp genom att man använder språket, förstår hur man använder det och tillägnar sig nya kunskaper om språket.

Skönlitteratur, film och teater

Skönlitteraturen, filmen och teatern öppnar nya världar och förmedlar erfarenheter och upplevelser av spänning, humor, tragik och glädje. Skönlitteratur, film och teater hjälper människan att förstå sig själv och världen och bidrar till att forma identiteten. Skönlitteratur, film och teater ger möjligheter till empati och förståelse för andra och för det som är annorlunda och för omprövning av värderingar och attityder. Därigenom kan motbilder formas till exempelvis rasism, extremism, stereotypa könsroller och odemokratiska förhållanden. När ungdomar möter skönlitteratur, film och teater innebär det också möjligheter för dem att tillägna sig litterära mönster och förebilder.

Skönlitteratur ger kunskaper om barns, kvinnors och mäns livsvillkor under olika tider och i olika länder. Litteraturen ger också perspektiv på det nära och vardagliga. Såväl det gemensamma utbytet som den individuella erfarenheten i arbetet kring litteraturen bidrar till att ge svar på de stora livsfrågorna.

I arbetet med skönlitteratur, film och teater i ämnet svenska kan skilda kulturella erfarenheter mötas och eleverna ges möjlighet att utveckla ett eget förhållningssätt till kultur och kulturella värderingar.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det tredje skolåret

Eleven skall

- kunna läsa och ta del av berättande, beskrivande och instruerande texter som anknyter till elevens ålder och intressen eller erfarenheter samt kunna samtala om textens innehåll och form,
- kunna skriva berättande, beskrivande eller instruerande texter så att innehållet blir begripligt och med viss handledning kunna göra enkla korrigeringar av meningar och ord,
- muntligt kunna beskriva och berätta om något så att innehållet tydligt framgår samt kunna föra en dialog kring egna och andras upplevelser, kunskaper eller tankar,
- kunna använda någon estetisk uttrycksform för att nyansera, vidga eller konkretisera muntligt och skriftligt berättande.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret

Eleven skall

- kunna läsa med flyt både högt och tyst och uppfatta skeenden och budskap i böcker och saklitteratur skrivna för barn och ungdom, kunna samtala om läsningens upplevelser samt reflektera över texter,
- kunna producera texter med olika syften som redskap för lärande och kommunikation,

- kunna muntligt berätta och redogöra för något så att innehållet blir begripligt och levande,
- kunna tillämpa de vanligaste reglerna för skriftspråket och de vanligaste reglerna för stavning samt kunna använda ordlista.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det nionde skolåret

Eleven skall

- aktivt kunna delta i samtal och diskussioner och sätta sig in i andras tankar samt kunna redovisa ett arbete muntligt så att innehållet framgår och är begripligt,
- kunna läsa till åldern avpassad skönlitteratur från Sverige, Norden och från andra länder samt saklitteratur och tidningstext om allmänna ämnen, kunna återge innehållet sammanhängande samt kunna reflektera över det,
- kunna läsa, reflektera över och sätta in i ett sammanhang några skönlitterära verk och författarskap med betydelse för människors sätt att leva och tänka,
- kunna ta del av, reflektera över och värdera innehåll och uttrycksmedel i bild, film och teater,
- kunna skriva olika sorters texter så att innehållet framgår tydligt samt tillämpa skriftspråkets normer, både vid skrivande för hand och med dator,
- ha kunskaper om språket som gör det möjligt att göra iakttagelser av eget och andras språkbruk.

Bedömning

Bedömningens inriktning

Bedömningen i ämnet svenska gäller hur långt eleven har kommit i sin språkliga utveckling och sin litterära medvetenhet och i sin medvetenhet om olika mediers former och syften. Bedömningen gäller således elevens förmåga att nyanserat och preciserat uttrycka egna åsikter, känslor, kunskaper och idéer med olika språkliga medel och med den variation som varje situation kräver, på egen hand och i samspel med andra människor vidga sin erfarenhet genom läsning både av skönlitteratur och andra texter samt upplevelser via andra medier samt medvetet reflektera över erfarenheter och uttrycksmedel. Elevens skicklighet i att hantera språket och själv uttrycka sig, i att förhålla sig till vad andra uttryckt i tal, skrift och via andra medier samt att reflektera över sammanhang och förstå världen omkring sig är således en grund för bedömningen.'

Den språkliga och litterära kompetensen, graden av självständighet i att pröva och använda en vid repertoar av redskap liksom förmågan att språkligt behärska olika situationer är också utgångspunkter för bedömningen.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven arbetar medvetet med sitt språk för att göra det mer uttrycksfullt, korrekt och tydligt både i tal och skrift.

Eleven argumenterar i diskussioner och grupparbeten för den egna åsikten, ställer frågor som hör till ämnet, lyssnar på andra och granskar sina egna och andras argument.

Eleven anpassar sitt sätt att läsa efter syftet med läsningen och efter textens art samt anpassar i både tal och skrift sin text till mottagare och syfte.

Eleven gör enkla analyser av innehåll och form hos olika slags texter och använder och behärskar bland annat ord för olika genrer och berättartekniker samt vanliga grammatiska termer.

Eleven använder skrivandet för att ge uttryck för tankar, åsikter och känslor och som ett redskap för kommunikation.

Eleven använder sig av olika källor för att bilda kunskap, granskar och värderar dem samt sammanställer sina resultat så att de blir tillgängliga för andra.

Eleven gör jämförelser och finner beröringspunkter mellan olika texter och tolkar och granskar budskap i olika medier.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven uttrycker sig säkert, välformulerat och med tydligt sammanhang i tal och skrift.

Eleven har bredd i sin läsning, gör jämförelser och relaterar det lästa till egna tankar och erfarenheter av olika slag samt visar ett personligt förhållningssätt till texterna.

Eleven tolkar och värderar med originalitet och precision texter av olika slag.

Eleven är lyhörd för och reflekterar över stilistiska variationer och olika sätt att uttrycka sig i tal och skrift.

Svenska som andraspråk

Ämneskod: xxxx

Ämnets syfte och roll i utbildningen

Syftet med utbildningen i ämnet svenska som andraspråk är att eleverna skall uppnå en funktionell behärskning av det svenska språket som är i nivå med den som elever med svenska som modersmål har. Ytterst är syftet att eleverna skall uppnå förstaspråksnivå i svenska. Därmed får de förutsättningar att kunna leva och verka i det svenska samhället på samma villkor som elever med svenska som modersmål.

Att i tal och skrift kunna använda det svenska språket är en förutsättning för elevernas fortsatta liv och verksamhet. Skolan skall genom ämnet svenska som andraspråk ge eleverna möjligheter att utveckla sin förmåga att tala och lyssna, läsa och skriva i olika situationer.

Det svenska språket har en nyckelställning i skolarbetet. Genom språket sker kommunikation och samarbete med andra. Genom språket blir kunskap synlig och hanterbar. Utbildningen i svenska som andraspråk syftar till att elever med annat modersmål än svenska skall tillägna sig en sådan språkbehärskning att de med fullt utbyte kan tillgodogöra sig utbildningen i andra ämnen och kan ingå i kamratgemenskapen och i det svenska samhället.

Det skrivna ordets betydelse är stor och samhället ställer krav på förmåga att kunna hantera, tillgodogöra sig och värdera texter. Utvecklingen av informations- och kommunikationstekniken skapar möjligheter för utveckling av och samtidigt förväntningar på språkförmåga hos alla.

Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i svenska som andraspråk sträva efter att eleven

- utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att läsa litteratur samt gärna läser på egen hand och av eget intresse,
- utvecklar sin fantasi och lust att skapa med hjälp av språket, både individuellt och i samarbete med andra,
- utvecklar en språklig säkerhet i tal och skrift och vill, vågar och kan uttrycka sig i många olika sammanhang samt genom skrivandet erövrar ett medel för tänkande och lärande, kontakt och påverkan,
- utvecklar sin förmåga att bearbeta sina texter utifrån egen värdering och andras råd,

- i dialog med andra uttrycker känslor och tankar som texter med olika syften och olika mottagare väcker och stimuleras till att reflektera och värdera,
- utvecklar sin förmåga att läsa och förstå, tolka och uppleva texter av olika slag och med olika svårighetsgrader samt att anpassa läsningen och arbetet med texten till dess karaktär och till syftet med läsningen,
- får möjlighet att förstå svensk skönlitteratur och svensk kultur och blir förtrogen med den värdegrund på vilken det svenska samhället vilar och även lär känna skönlitteratur från andra delar av världen,
- tillägnar sig kunskaper om det svenska språkets uppbyggnad, särart i förhållande till andra språk, ständigt pågående utveckling, ursprung och historia samt utvecklar förståelse för varför människor skriver och talar olika,
- tillägnar sig ett rikt ordförråd och förstår och använder sig av grundläggande mönster och grammatiska strukturer i det svenska språket samt utvecklar sin förmåga att tillämpa skriftspråkets normer,
- utvecklar sin förmåga att skriva läsligt för hand och att använda ordbehandlingsprogram,
- utvecklar förmåga att utnyttja olika möjligheter för att hämta information samt att tolka, kritiskt granska och värdera budskap i olika källor,
- tillägnar sig kunskaper om mediers språk och funktion samt utvecklar sin förmåga att förstå de kulturbundna värderingarna i medierna,
- stimuleras till eget kulturellt skapande och till att ta del i kulturutbudet,
- lär sig hur det egna lärandet på ett andraspråk går till och lär sig att använda sina erfarenheter, sitt tänkande och sina språkliga färdigheter för att inhämta och befästa kunskaper.

Ämnets karaktär och uppbyggnad

Ämnet svenska som andraspråk präglas av annorlunda förutsättningar än skolans övriga ämnen. I alla årskurser i grundskolan börjar elever med ett annat modersmål än svenska och med en annan kulturbakgrund. Spännvidden i språkbehärskning mellan eleverna är stor. Elever som nyligen anlänt till Sverige saknar oftast kunskaper i svenska. Även elever med annat modersmål än svenska som är födda i Sverige kan ha svårt att förstå och delta i undervisningen och redovisa kunskaper. Abstrakta begrepp uttrycks exempelvis ofta på ett konkret och förenklat språk och skillnaderna i språkbehärskning kan vara stora. Det är centralt i ämnet att beakta genusperspektivet i undervisningen, så att förutsättningarna för utvecklingen av det svenska språket i såväl tal som skrift blir gynnsamma för båda könen.

Utvecklingen av språket innebär också en utveckling av tänkandet och är därigenom av avgörande betydelse för lärandet. I skolan är undervisningsspråket svenska för majoriteten av eleverna. Det nya språket måste användas som tankeinstrument i skolan, även om det under en inlärningsfas inte alltid fungerar helt och fullt.

Alla lärare har ett gemensamt ansvar och måste vara medvetna om språkets betydelse för lärandet. Inom ämnet svenska som andraspråk ryms dock huvudansvaret för elevernas språkliga utveckling.

Till skillnad mot inläringen av ett främmande språk sker inläring av svenska hos elever med annat modersmål både i skolan och i elevens omgivning i övrigt. Att förstå denna omvärld och dess kultur och jämföra med egna erfarenheter är centralt för ämnet.

Språkutveckling- kunskapsutveckling

Språkutveckling sker inte isolerat utan är alltid knuten till ett innehåll. För att ett språk skall bli väl befäst och utvecklas krävs att språket används i olika sammanhang och kring ett meningsfullt innehåll.

Att bl.a. skapa förutsättningar för att kunna sätta ord på tidigare omvärlds- och ämneskunskaper och på så sätt få en grund för fortsatta ämnesstudier är ett centralt område inom ämnet svenska som andraspråk i det inledande skedet av utbildningen. Utmärkande för ämnet är att det både skall ge redskap för att tillägna sig kunskaper i andra ämnen och hjälp att formulera och redovisa kunskaperna på det nya språket. Detta utvecklar både tanke- och språkförmågan hos eleverna. Till det som är typiskt för ämnet hör att ge möjligheter att tänka och kommunicera på en kunskaps- och begreppsnivå som ofta är högre än den språkliga nivån i svenska. Härvid är samverkan med modersmål och andra ämnen viktig. Betydelsefullt inom ämnet svenska som andraspråk är att skapa förutsättningar för att i tal och skrift uttrycka komplicerade tankar utan för tidiga krav på formell korrekthet.

I ämnet ingår att behandla komponenter som uttal, grammatik, ordförråd, samtalsstruktur och textstruktur samt att stödja den speciella inlärningsprocess som det innebär att tillägna sig ett andraspråk.

Andraspråksundervisning och litteraturläsning

Skönlitteratur är ett viktigt kunskapsområde i ämnet och samtidigt ett medel för att förstå världen och sig själv. Litteraturen formulerar och förmedlar kunskaper och värderingar samt synliggör kulturella referensramar. Litteraturläsningen hjälper eleverna att formulera tankar och känslor som de känner igen, men som de har saknat ord för på det nya språket. De skall också få möjligheter att formulera nya tankar som väcks genom litteraturen.

För elever med ett annat modersmål och en annan kulturell bakgrund har litteraturläsningen på svenska flera olika dimensioner. Utöver själva läsoplevelsen ger litteraturen stöd för att förstå svensk eller västerländsk referensram och jämföra med den egna. Litteraturläsningen vidgar omvärldskunskaperna och utgör en grund för ord- och begreppsinläring i meningsfulla sammanhang. Arbetet kring välvalda skönlitterära texter ger möjligheter till en allsidig övning i språket.

Att tillägna sig och bearbeta texter behöver inte alltid innebära läsning utan även avlyssning, film, video och bildstudium. Ett vidgat textbegrepp innefattar förutom skrivna och talade texter även bilder.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det tredje skolåret

Eleven skall

- kunna läsa och ta del av berättande, beskrivande och instruerande texter som anknyter till elevens ålder och intressen eller erfarenheter samt kunna samtala om textens innehåll och form,
- kunna skriva berättande, beskrivande eller instruerande texter så att innehållet blir begripligt och med viss handledning kunna göra enkla korrigeringar av meningar och ord,
- muntligt kunna beskriva och berätta om något så att innehållet tydligt framgår samt kunna föra en dialog kring egna och andras upplevelser, kunskaper eller tankar,
- kunna använda någon estetisk uttrycksform för att nyansera, vidga eller konkretisera muntligt och skriftligt berättande.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret eller efter en första del i undervisningen

Eleven skall

- på ett sätt som motsvarar elevens åldersmässiga mognad och förkunskaper kunna delta aktivt i samtal samt kunna muntligt berätta och redogöra så att innehållet blir begripligt för åhöraren,
- kunna skriva olika sorters texter i de sammanhang som behövs för arbetet,
- kunna med hjälp av samtal och intensiva textstudier läsa och förstå litteratur som motsvarar elevens åldersmässiga mognad och faktatexter som motsvarar elevens kunskapsmässiga mognad.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det nionde skolåret

Eleven skall

- kunna förstå och själv använda det svenska språket i tal och skrift i de olika situationer eleven ställs inför,
- aktivt och med tydligt uttal kunna delta i samtal och diskussioner, kunna sammanhängande muntligt återberätta något som eleven hört, läst, sett eller upplevt samt muntligt kunna redovisa ett arbete så att innehållet framgår och är begripligt,
- kunna läsa och tillgodogöra sig till åldern avpassad skönlitteratur och förstå faktatexter av den art som behövs i skolarbetet,
- kunna ta del av, reflektera över och värdera innehåll och uttrycksmedel i bild och film,
- kunna läsa, reflektera över och sätta in i ett sammanhang några skönlitterära verk och författarskap med betydelse för människors sätt att leva och tänka,

- kunna skriva olika sorters texter så att innehållet framgår tydligt och med en sådan språkriktighet som syftet med skrivandet kräver, både vid skrivande för hand och med dator,
- kunna uppfatta variationer, värdeladdningar och nyanser i det svenska språket.

Bedömning

Bedömningens inriktning

Bedömningen i svenska som andraspråk gäller elevens förmåga att använda svenska språket för olika syften i enlighet med sina egna behov och omgivningens krav.

Bedömningen gäller således elevens förmåga att nyanserat och preciserat uttrycka egna åsikter, känslor, kunskaper och idéer med olika språkliga medel och med den variation som varje situation kräver, på egen hand och i samspel med andra människor vidga sin erfarenhet genom läsning både av skönlitteratur och andra texter samt upplevelser genom andra medier, medvetet reflektera över erfarenheter och uttrycksmedel.

Elevens medvetenhet om språkets betydelse som redskap för inläring, elevens skicklighet i att hantera språket i olika situationer samt elevens ökande formella säkerhet ger en inriktning för lärarens bedömning.

Vid bedömningen skall också beaktas elevens medvetenhet om hur olika kulturella normer och värderingar tar sig språkliga uttryck och hur eleven kan använda denna medvetenhet för att anpassa sitt språk efter sina intentioner och mottagarens förväntningar.

En aspekt i bedömningen är elevens insikt om hur språkinläring och språkutveckling sker samt förmåga att använda denna insikt i arbetet med den egna språkutvecklingen.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven uttrycker sig tydligt i tal och skrift i många olika sammanhang.

Eleven reflekterar över vad som påverkar den egna språkinläringen och granskar, bearbetar och vidareutvecklar sitt språk, individuellt och i samarbete med andra.

Eleven uttrycker på ett nyanserat språk åsikter och känslor samt argumenterar för egna åsikter och lyssnar på andra.

Eleven anpassar vid redovisning av ett arbete sitt språk efter mottagare och situation.

Eleven uttrycker i samtal med andra tankar och upplevelser som litteraturen ger, gör språkliga iakttagelser utifrån skönlitterära texter och använder dessa för utveckling av sitt eget språk.

Eleven följer i stort sett skriftspråkets normer när han eller hon själv väljer innehåll.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven skriver och talar i stort sett korrekt även vid icke självvalda uppgifter.

Eleven har insikt om sin egen språkutveckling och arbetar medvetet för att uppnå förstaspråksnivå.

Eleven har bredd i sin läsning, gör jämförelser och relaterar det lästa till egna tankar och erfarenheter samt visar ett personligt förhållningssätt till texterna.

Eleven inhämtar kunskap med hjälp av olika källor, granskar och värderar dem samt sammanställer sina resultat så att kunskapen blir tillgänglig för andra.

Eleven använder språket för att i skrift uttrycka ett krävande innehåll med mer komplicerade tankegångar och blir förstådd även om språket inte är helt korrekt.

Eleven är lyhörd för och reflekterar över stilistiska variationer och olika sätt att uttrycka sig i tal och skrift.